

Національний  
транспортний  
університет

## Сімейне право України

Рівень вищої освіти – *перший (бакалаврський)*

Дні занять, час занять, аудиторія: будуть доступні згідно розкладу за посиланням <http://www.ntu.edu.ua/studentam/rozklad/>  
П'ятниця 10:00-12:50

### Кафедра цивільного та кримінального права

Лекції проводить  
професор Мусієнко Володимир Володимирович

Контактна інформація [musienkov79@gmail.com](mailto:musienkov79@gmail.com)  
телефон кафедри +380 (50) 539-88-88  
+380 (96) 522-40-91

Адреса, номер аудиторії проспект Володимира Івасюка, 2, ауд. 416

Час консультацій 10:00-12:50

Семінарські / практичні / лабораторні заняття проводить  
професор Мусієнко Володимир Володимирович

Контактна інформація [musienkov79@gmail.com](mailto:musienkov79@gmail.com)  
телефон кафедри +380 (50) 539-88-88  
+380 (96) 522-40-91

Адреса, номер аудиторії проспект Володимира Івасюка, 2, ауд. 416

Час консультацій 10:00-12:50

### Анотація дисципліни

Сімейне право України – вибіркова навчальна дисципліна, яка вивчає правові загально-теоретичні аспекти шлюбно-сімейних відносин, їх особливості суб'єктно-об'єктного складу, а саме подружжя, членів сім'ї, родини, їх особисті немайнові та майнові права і обов'язки. Крім того в межах курсу окреслено значимість інститутів сімейного права, зокрема, шлюбу, шлюбного контракту, усиновлення, опіки та піклування, а також конвергенція подружжя з органами державної влади.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є вивчення та аналіз нормативно-правових актів, які регулюють сімейні правовідносини, набуття навичок роботи з юридичною літературою, опанування знань про інститути сімейного права, вироблення уміння застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, шляхом вирішення конкретних ситуацій.

**Метою** викладання навчальної дисципліни «Сімейне право України» є оволодіння студентами сукупністю знань в обсязі правового регулювання сімейних відносин та формування юридичного мислення на основі здобутих правових знань, виховання правової культури.

**Міждисциплінарні зв'язки:** навчальна дисципліна «Сімейне право» вивчається на основі «Теорії

держави і права», «Римське цивільне право», «Цивільне право».

Знання та уміння отримані під час вивчення курсу необхідні для вивчення курсів «Трудове право», «Цивільне право» (04), «Право Європейського союзу».

### Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

#### Модуль 1

Тема 1. Поняття, предмет та принципи сімейного права України. Сімейні правовідносини.

Тема 2. Загальні положення про шлюб. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.

Тема 3. Майнові відносини подружжя. Шлюбний договір.

Тема 4. Припинення шлюбу. Підстави та порядок визнання шлюбу недійсним

#### Модуль 2

Тема 5. Виникнення батьківського правовідношення. Визнання походження дитини.

Тема 6. Правовідносини батьків і дітей.

Тема 7. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Тема 8. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

#### Методи контролю:

- Усні відповіді з метою з'ясування рівня розуміння матеріалу, вміння висловлювати власну думку та робити висновки;
- Вирішення ситуативних задач;
- Тестування різного рівня складності.

#### Джерела для вивчення дисципліни –

1. Електронний ресурс бібліотеки НТУ <http://lib.ntu.edu.ua/catalog/login.html>
2. Віртуальне середовище навчання Google Class

#### Оцінювання

Підсумкова оцінка вивчення дисципліни розраховується з використанням таких категорій

| Контроль протягом семестру                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |        |        |  |        |          |        |        |  |        | Модуль 3<br>(ІЗ) | Підсумковий<br>контроль<br>(екзамен /<br>залік) | Сума<br>балів |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------|--|--------|----------|--------|--------|--|--------|------------------|-------------------------------------------------|---------------|
| Модуль 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |        |        |  |        | Модуль 2 |        |        |  |        |                  |                                                 |               |
| Тема 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Тема 2 | Тема 3 |  | Тема 4 | Тема 5   | Тема 6 | Тема 7 |  | Тема 8 |                  |                                                 |               |
| <p><b>Для денної форми здобуття вищої освіти:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>- активність під час навчальних занять (відповідь під час усного фронтального опитування, під час дискусійного обговорення теми заняття тощо) – 10;</li><li>- поточні контрольні роботи (перевірка засвоєння теоретичного матеріалу) – 10;</li><li>- виконання завдань для самостійної роботи – 10;</li><li>- модульна контрольна робота № 1 – 10;</li><li>- модульна контрольна робота № 2 – 10.</li></ul> |        |        |  |        |          |        |        |  |        | 20               | 40                                              | 100           |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |    |  |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|--|--|
| <p><b>Для заочної форми здобуття вищої освіти:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- активність під час навчальних занять (відповідь під час усного фронтального опитування, під час дискусійного обговорення теми заняття тощо) – 10;</li> <li>- виконання завдань для самостійної роботи – 10.</li> </ul> | 20 |  |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|--|--|

**Критерії оцінювання:** Додаток 1 до Положення про організацію освітнього процесу у Національному транспортному університеті

[http://vstup.ntu.edu.ua/pro\\_orhanizatsiyu\\_osvitnoho\\_protseesu.pdf](http://vstup.ntu.edu.ua/pro_orhanizatsiyu_osvitnoho_protseesu.pdf)

***Політика несвоєчасного проходження контрольних заходів.***

Поточний та підсумковий контролі проводяться згідно з графіком освітнього процесу та встановленими Науково-методичною радою НТУ графіками. У випадку неявки здобувача вищої освіти на підсумковий контроль з поважних причин можливе індивідуальне проведення контролю в узгоджений з викладачем термін за наявності дозволу деканату факультету / директорату інституту. Повторне складання екзамену у випадку отримання незадовільної оцінки допускається не більше двох разів: один раз – викладачу, другий – комісії, яка створюється деканом факультету / директором інституту.

При поданні індивідуального завдання пізніше встановленого терміну без поважної причини оцінка буде знижена на 10 %. Технічні проблеми (поломка обладнання, проблеми з друком) не є поважною причиною для несвоєчасного подання індивідуального завдання.

***Політика перескладання.*** Упродовж тижня після оголошення результатів поточного контролю здобувач освіти може звернутися до оцінювача за роз'ясненням і/або з незгодою щодо отриманої оцінки. У випадку незгоди з рішенням оцінювача щодо результатів підсумкового контролю здобувач освіти може звернутися до оцінювача з незгодою щодо отриманої оцінки у день її оголошення. Повторне проходження підсумкового контролю з метою підвищення позитивної оцінки не допускається.

***Політика відвідування та / або активності.*** Відвідування навчальних занять є обов'язковим для здобувача освіти. Невиконання здобувачем освіти завдань, що визначені індивідуальним навчальним планом практичних/семінарських/лабораторних занять, через відсутність на заняттях є підставою для прийняття рішення про недопущення до підсумкового контролю. За рішенням директора інституту передбачається надання можливості виконати пропущені завдання за індивідуальним графіком (але не пізніше, ніж до завершення підсумкового контролю).

***Академічна доброчесність:*** [http://vstup.ntu.edu.ua/polozhenniyantu\\_dobroch.pdf](http://vstup.ntu.edu.ua/polozhenniyantu_dobroch.pdf)

Порушеннями академічної доброчесності є:

- академічний плагіат;
- фальсифікація;
- списування;
- обман;
- неправомірна вигода;
- хабарництво.

При проходженні контролю (поточного або підсумкового) особа, яка проходить контроль, не має права використовувати будь-яку зовнішню (сторонню) допомогу. Якщо оцінювач підозрює особу, що

проходить контроль, у використанні недозволених допоміжних засобів, він має право запропонувати їй вчинити дії, які б спростували підозру. У разі відмови від вчинення дій зі спростування підозри, списування, використання недозволених допоміжних засобів чи зовнішньої допомоги (обману) результат оцінюється як «незадовільно».

**Поведінка в аудиторії.** Ноутбуки та портативні пристрої можна використовувати **ВИКЛЮЧНО** з навчальною метою за вказівкою викладача. Неправомірне використання ноутбуків чи портативних пристроїв вважатиметься порушенням дисципліни, викладач має право ініціювати дії з унеможливлення їх використання.

В аудиторії забороняється вживання їжі, напоїв (за винятком води). Здобувачі вищої освіти та викладачі повинні дотримуватися етичних норм поведінки.

**Здобувачам вищої освіти з обмеженими можливостями або особливими потребами** слід до початку семестру звернутися до директорату інституту та обговорити питання організації навчання.

**При виникненні у здобувача вищої освіти проблем зі здоров'ям**, які можуть заважати навчанню, слід звернутися до медичного закладу та повідомити про це відповідний підрозділ інституту.

**Скарги, пропозиції, зауваження та повідомлення про наявність конфліктних ситуацій** в рамках освітніх програм здобувачі можуть надсилати на електронну адресу [general@ntu.edu.ua](mailto:general@ntu.edu.ua) або скористатися скринькою довіри, яка розміщена при вході в університет.

**Електронна скринька для звернень до психологічної служби:** [philosophy@ntu.edu.ua](mailto:philosophy@ntu.edu.ua).

**Канали зв'язку з розробником силабуса:**

[musienkov79@gmail.com](mailto:musienkov79@gmail.com)

телефон кафедри +380 (50) 539-88-88

+380 (96) 522-40-91

**Рекомендована література:**

1. Антошкіна В. Договір про поділ майна подружжя, що є об'єктом права спільної сумісної власності //Право України. – 2005. - № 8. – 75-77 с
2. Антошкіна В. Договірне регулювання відносин з надання утримання між подружжям (колишнім подружжям) //Право України. – 2004. - № 11. – 79-80 с.
3. Антошкіна В. Договірне регулювання майових відносин подружжя //Право України. – 2005. - № 3. – 94-95 с.
4. Апопій І. В. Сімейне право України: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 360 с.
5. Грічук О. Проблеми і перспективи правового регулювання майнових відносин фактичного подружжя в сімейному праві України //Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 10.
6. Дзюбенко О.Л. Правова природа та істотні умови договору про сурогатне материнство / О. Л. Дзюбенко // Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. – 2020. - № 1 (7). С. 141-152.
7. Дзюбенко О.Л. Сторони договору про сурогатне материнство / О. Л. Дзюбенко // Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління.— 2020. - № 2 (8). С. 94–105.
8. Жилінкова І. В. Правове регулювання розірвання шлюбу за новим Сімейним кодексом України //Проблеми законності. – 2003. – 15-19 с.
9. Жилінкова І. Законодавчі варіації з теми недійсних шлюбів //Нотаріат для вас. – 2009. - № 3. – с.53-59.
10. Жилінкова І. Проблеми захисту прав дітей при відчуженні майна, щодо якого вони мають право власності або право користування //Нотаріат для вас. - 2006. - № 12. – с.22-24.

11. Жилінкова І. Проблеми захисту прав дітей при відчуженні майна, щодо якого вони мають право власності або право користування //Нотаріат для вас. - 2006. - № 12. - с.22-24.
12. Журавльов Д. Журавльова З. Сурогатне материнство має право на захист нотаріусом //Нотаріат для вас. - 2008. - № 9. - с.81-82.
13. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 р.
14. Зілковська Л.М. Недоліки законодавства про патронат над дітьми та шляхи його удосконалення //Держава і право. - К.: 2007. - Вип.38. - с.381-389.
15. Ієвіня О. Деякі аспекти припинення шлюбу за законодавством України //Нотаріат для вас. - 2010. - № 3. - с.64-70.
16. Ієвіня О. Регулювання укладення шлюбу у міжнародному приватному праві //Нотаріат для вас. - 2009. - № 12. - с.29-37.
17. Індиченко С.П. Гопанчук В.С., Дзера О.В., Савченко Л.А. Сімейне право України. - К.: Вентурі. - 1997. - 272 с.
18. Індиченко С.П. Гопанчук В.С., Дзера О.В., Савченко Л.А. Сімейне право України. - К.: Вентурі. - 1997. - 272 с.
19. Карпенко О. Сімейні форми утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: проблеми правового реформування //Право України. - 2001. - № 3. - с.79-81.
20. Кицула О. Розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя //Нотаріат для вас. - № 11. - 2007. - 52-59 с.
21. Ковальчук І.В. Правова природа інституту усиновлення //Держава і право. - К.: 2007. - Вип.38. - с.433-437.
22. Концепція державної сімейної політики, схвалена Постановою ВРУ від 17 вересня 1999 р.
23. Корнякова Т. Інтереси держави — це і права дітей, права кожного з громадян...// Вісник прокуратури. — 2003. — № 2. — С. 14—17.
24. Коротова Л. Вихров О. Сімейне право України (історичний огляд) // Право України. — 1994. — № 11—12. — С. 47—49.
25. Красицька Л. Визнання батьківства за рішенням суду //Юридична Україна. - 2008. - № 6. - с.42-48.
26. Липець Л. В. “Підліткові шлюби”, або проблеми, які виникають при зниженні шлюбного віку / Л. В. Липець // Судова практика. - 2009. - № 7. - С. 15-23.
27. Липець Л. В. Врегулювання шлюбних та подібних відносин законом і договором : Монографія. - К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2013. - 220с.
28. Липець Л. В. Етапи формування шлюбного договору / Л.В.Липець // Судова практика. - 2010. - № 11-12. - С. 3-9.
29. Липець Л. В. Інститут визнання шлюбу неукладеним / Л.В.Липець // Судова практика. - 2009. - № 8. - С. 12-17.
30. Липець Л. В. Історія розвитку інституту шлюбного контракту в Україні і в світі / Л. В. Липець // Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні : тези IV Всеукр. наук.-практ. конф. — Острог : Нац. ун-т “Острозька Академія”, правничий ф-т, 2005. — С. 34-35.
31. Липець Л. В. Нетрадиційне майно – частина спільного майна подружжя / Л. В. Липець // Юриспруденція: теорія і практика. - 2006. - № 6 (20). - С. 25-30.
32. Липець Л. В. Особисті немайнові відносини подружжя, як можливий об'єкт шлюбного договору / Л. В. Липець // Право України. - 2009. - № 1. - С. 130-140.
33. Липець Л. В. Проблеми укладання шлюбів неповнолітніми / Л. В. Липець // Нотаріат Адвокатура Суд. - 2008. - № 8 (46). - С. 1.
34. Лукеча М. Під весільний вінець. — К.: Просвіта, 1995.
35. Мироненко В. Інститут патронату в сімейному праві України //Нотаріат для вас. - 2008. - № 6. - с.43-46.

36. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / За ред. Ю. С.Червоного. — К., 2003. — С. 5—49.
37. Науково-практичний коментра до Сімейного кодексу України //за ред. Є.О.Харитонова. — Харків. — ТОВ «Одісей». — 2006. — 552 с.
38. Пігач Я. Сімейно-шлюбне законодавство на Україні після революції // Радянське право. — 1990. — № 7. — С. 77—79.
39. Порядок укладання шлюбного контракту, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 р. № 457.
40. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.1993 № 146 «Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб (Остання редакція на підставі Постанови КМУ №1074 від 01.08.2006 року).
41. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 року № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів».
42. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5 (зі змінами від 9 вересня 2002 р.).
43. Практика розгляду судами справ, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми //Нотаріат для вас. — 2010. - № 1-2. — с.66-76.
44. Про внесення змін до Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні. Наказ Міністерства юстиції України № 1154/5 від 22.11.2007 р.//Офіційний вісник України. — 2007. - № 90. — Ст.3320.
45. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3 //Вісник Верховного Суду України. — 2006. - № 7. — с.16-20.
46. Про затвердження Декларації про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок. Постанова Верховної Ради України № 475-14 від 5.03.1999 р. //Сімейне законодавство України. Збірник законодавчих і підзаконних актів. Упорядник Камлик М.І. — К.: Атіка. — 2003. — 512 с.
47. Про затвердження Положення про порядок зміни, доповнення, поновлення та анулювання актів запису цивільного стану. Наказ Міністерства юстиції України № 86/5 від 26.09.2002 р. //Офіційний вісник України. — 2002. - № 40. — Ст.1884.
48. Про затвердження умов та порядку штучного запліднення ембріона (ембріонів) та методів їх проведення. — Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 4 лютого 1997 р. //Офіційний вісник України. — 1997. - № 10. - № 10. — Ст.181.
49. Про концепцію державної сімейної політики. Постанова Верховної Ради України № 1063-14 від 17.09.1999 р.//Сімейне законодавство України. Збірник законодавчих і підзаконних актів. Упорядник Камлик М.І. — К.: Атіка. — 2003. — 512 с.
50. Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного із подружжя, дітей, батьків, інших осіб. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 року (зі змінами, внесеними постановами КМУ 01.08.2006 р.) //Офіційний вісник України. — 2002. - № 27. — Ст.1254.
51. Про порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, місце проживання батьків яких невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2006 р. № 189 //Офіційний вісник України. — 2006. - № 8. — Ст.446.
52. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав //Вісник Верховного Суду України. — 2007. - № 5.

53. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар. 3-тє вид. перероб. і доповн. – К.: Правова єдність. – 2009. – 432 с.
54. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар. 3-тє вид. перероб. і доповн. – К.: Правова єдність. – 2009. – 432 с.
55. Рябоконь Є. Інститут права спільної сумісної власності за цивільним законодавством України: поняття та особливості правового регулювання //Нотаріат для вас. – 2010. - № 1-2. – с.40-49.
56. Рябоконь Є. Поняття та особливості правового регулювання права спільної сумісної власності подружжя //Нотаріат для вас. – 2010. - № 3. – с. 71-77.
57. Савченко Л.А. Права та обов'язки батьків по вихованню дітей //Право України. – 1997. - № 5. – с.55-57.
58. Сімейне право України (у схемах): навч.посіб. – К.: Атіка – 2003. – 160 с.
59. Сімейне право України / за ред. В. С. Гопанчука. — К., 2002. — С. 5—16.
60. Сімейне право України: Нотаріат. Адвокатура. Суд //Науково-практичний посібник у 2 кн. За заг.ред С.Я.Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я. – 2005. – Кн. 1. – 896 с.
61. Сімейне право України: Підручник за заг.ред. В.І.Борисової та І.В.Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 264 с.
62. Сімейне право України: підручник за заг.ред. В.П.Мироненко. – К.: Правова єдність. – 2008. – 477 с.
63. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментр за заг.ред. Є.О. Харитонова. – Харків. – ТОВ Одісей. – 2006. – 552 с.
64. Соціальне сирітство в Україні: Експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування //Авт.кол. Волинець Л.С., Комарова Н.М., Антонова-Турченко О.Г., Іванова І.Б., Пеша І.В. – К.: Вид-во «Студцентр». – 1998. – 120 с.